

מטעמי תורת זילים

פרשת וירא – מצות הכנסת אורחים

אברהם אבינו יושב בפתח האוהל וכאשר ראה שלשה אנשים הוא רץ אליהם כדי לארח אותם בביתו שנאמר "וירא אֵלָיו ה' בְּאֵלֵי מִמְרָא וְהוּא יָשָׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחֹם הַיּוֹם: וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיִּרָא וַיִּרְץ לִקְרֹאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה: וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם נָא מְצֹאֲתִי חַן בְּעֵינֶיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ: יִקַּח נָא מֵעֵט מִיָּם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ: וְאָקַחְהָ פֶתַח לֶחֶם וְסֻעָדוֹ לִבְכֶם אַחַר תַּעֲבֹרוּ כִּי עַל פֶּן עֲבַרְתֶּם עַל עַבְדְּכֶם וַיֹּאמְרוּ כֹּן תַעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ" (בראשית יח, א-ה). **כל ימינו של אברהם אבינו הוא היה עומד על פרשת דרכים להזמין אורחים ולהכין להם שולחן עם מיני מאכלים** (זוהר פרשת אמור דף קד ע"א ד"ה ואמר רבי אבא) **וללוותם אחר כך לביתם** (יתפארת שלמה' על התורה פרשת יתרו ד"ה ויקח יתרו).

ויש להתבונן, מה היא המעלה הגדולה של מצות 'הכנסת אורחים' אשר אברהם אבינו היה טורח ועמל בה מאוד בכל גופו ונפשו?

המקיים מצות הכנסת אורחים זוכה לקבל בביתו את השכינה

דרך השכינה ללכת עם הולכי דרכים (אור החמה' על זוהר פרשת וירא דף קד ע"ב ד"ה 'ביני דחברי' מהרמ"ק) **כי האדם צריך להיות תמיד שלם בסוד 'זכר ונקבה', וכאשר הוא יוצא לדרך ומניח בביתו את אשתו הגשמית אזי הוא נעשה חסר משלימותו, לכן נקשרת אליו השכינה הקדושה שהיא הרוחניות שמכוונת כנגד האשה הגשמית, והיא אינה מניחה אותו לבדו בדרכו כדי שיהיה שלם ולא יהיה פירווד בין הזכר והנקבה. משום כך יש על האדם מצוה לפקוד את אשתו כאשר הוא שב מדרכו חזרה לביתו – בעת שהשכינה חוזרת למקומה העליון ונפתח מעין הנשמות הקדושות והוא כבר לא פרוש מאשתו. והוא הדין בליל טבילה, ובכל ליל שבת עת שהיה פרוש כל השבוע מאשתו בעסק התורה. אמנם אם אדם לא נשא אשה אז אין השכינה הולכת עמו כלל, כי היא איננה מתחברת לאדם שאינו נשוי, שהרי עיקר השכינה עם האדם היא מצד הנקבה** (חסד לאברהם' לוקנו של החיד"א בסוף הספר חלק 'בריכת אברהם' השוקת לא ד"ה ודע שהרבה זהירות וד"ה והנה בהיות האדם).

ומכל מקום אדם שעוסק בתורה השכינה נמצאת עמו בדרכו גם אם הוא רווק (עמ"י 'חסד לאברהם' לוקנו של החיד"א בסוף הספר חלק 'בריכת אברהם' השוקת לא ד"ה ודע שהרבה זהירות וד"ה והנה בהיות האדם), **לפי שהשכינה רודפת אחרי אותם אנשים ההולכים בדרך ויש ביניהם דברי תורה שנאמר "צִדְקָה לִפְנֵי יְהוָה וַיִּשֶׁם לְדָרְךָ פִּעְמִי" (תהלים פא, יד), והיא מתייחדת שם. ובשעה שהאדם מכניס את הולכי הדרכים הללו לתוך ביתו, הרי הוא עושה מלון ואכסניא אל השכינה, וביתו נעשה משכן לשכינה. ואם הוא גם נותן להם אכילה ושתייה נעשה בזה ייחוד לשכינה** (חסד לאברהם' מעין שני עין הקורא נהר סב ד"ה וענין הכנסת וד"ה והטעם וד"ה ואם נותן, 'מאיר בת עין' לר' מאיר ביקיאים על גמי שבת סימן צג ד"ה 'אמר ר' יוחנן' בשם חסד לאברהם). **מטעם זה "גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה"** (ראה 'ילקוט שמעוני' פרשת וירא יח, ג ד"ה אמר רבי יוחנן), **כי בקבלתה רק מקבל את פניה, אבל בהכנסת אורחים הוא מארחו וגם גורם לה לייחוד** (מאיר בת עין' לר' מאיר ביקיאים על גמי שבת סימן צג ד"ה 'אמר ר' יוחנן' עי"ש ביאור הדברים, 'יסוד יוסף' לרבו של קב הישר פרק נא ד"ה אמרו חז"ל גדולה. ראה קב הישר פרק סד ד"ה אמנם הענין השני).

אדם שמקיים מצות הכנסת אורחים יכול גם לזכות לגילוי השכינה ממש. כך היה אצל אברהם אבינו שבזכות הכנסת האורחים שעשה התגלתה אליו השכינה, כפי שנאמר מיד אחרי אירוח המלאכים (יספר החיים' בחלק ספר פרנסה וכלכלה פרק שלישי ד"ה וראוי לאדם) **וְלוֹוִים** (אור החמה' על זוהר פרשת וירא דף קד ע"א ד"ה כתב מהר"א) **"וה' אָמַר תִּקְפְּסֶה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה"** (בראשית יח, יז) (יספר החיים' בחלק ספר פרנסה וכלכלה פרק שלישי ד"ה וראוי לאדם). **ואברהם לא היה צריך אז אפילו להתבודד או להכין עצמו כדי שיתייחד אליו הדבור** (אור החמה' על זוהר פרשת וירא דף קד ע"א ד"ה כתב מהר"א). **זה הטעם שרבותינו אמרו "שהאשה צרה עיניה באורחים"** (גמי בבא מציעא דף פז ע"א בשם ר' יצחק), **כי בפעם הראשונה בעולם שראתה אשה את השכינה זה היה אצל חוה כאשר התקללה בקללות ובמיתה לאחר חטא עץ הדעת, לכן מאז כל אישה יש בתוכה יראה מעצם קבלת פני השכינה. וכשבעלה מכניס אורחים לביתו ועל ידי כן זוכה לביאת השכינה זה מרתיע אותה** (עניני העדה' למחבר שבט מוסר פרשת וירא דף קד ע"ב ד"ה אמנם נראה לתת טעם).

השכר בעולם הזה למצות הכנסת אורחים זה בניס פרי הבטן

מצות הכנסת אורחים היא מהמצוות הגדולות שאוכלים 'פירותיהן' בעולם הזה (ראה משנה פאה א, א על גמילות חסדים) (מראית העין' להחיד"א על גמי בבא מציעא דף פז ד"ה כתיב קמח, 'דבש לפי' להחיד"א מערכת ה אות ג) **שהם פרי הבטן** (כד הקמח' לרבינו בחיי אות א ערך אורחים ד"ה ולמדנו בזה, 'דברים נחמדים' למהרצ"א מדינוב בהערות על 'דבש לפי' מערכת ה סימן ג ד"ה ונראה לי דעל כן), **לפי שכל הזהיר במצוה זו זוכה לבנים** (כד הקמח' לרבינו בחיי אות א ערך אורחים ד"ה ולמדנו בזה). **וכמו שעובד אדום הגיתי נתברך בבנים בזכות שהתארח אצלו ארון הברית** (יספר הלכות' לר' יחיאל היילפרין ערך מלאכים אות נג ד"ה עובד אדום) **בו שרתה השכינה** (מדרש תנחומא' פרשת ויקהל ד"ה ויעש בצלא), **כך הוא גם בקיום מצות הכנסת האורחים** (יספר הלכות' לר' יחיאל היילפרין ערך מלאכים אות נג ד"ה עובד אדום) **כשמארח את השכינה בביתו** (עפ"י 'מאיר בת עין' לר' מאיר ביקיאים על גמי שבת סימן צג ד"ה 'אמר ר' יוחנן', 'יסוד יוסף' לרבו של קב הישר פרק נא ד"ה אמרו חז"ל גדולה), **שכרו יהיה בנים** (מדרש תנחומא' פרשת כי תצא אות ב ד"ה יקרא קן צפור, 'נפש החיים' לר' חיים פלאני מערכת ב אות מ בשם מדרש תנחומא, 'דבש לפי' להחיד"א מערכת ה אות ג).

לכן אברהם אבינו שהיה בתחילה עץ יבש בלי בניס, זכה להתברך בפרי בטן אחרי שנטע 'נטיעה' של הכנסת אורחים אשר נמשלה לעץ כפי שנאמר "וַיִּטַע אֵשֶׁל בְּבְאֵר שְׁבַע" (בראשית כא, לג) (כד הקמח' לרבינו בחיי אות א ערך אורחים), **ואמרו רבותינו כי "אֵשֶׁל" הוא ראשי תיבות 'אֵצִילָה שְׁתִּיה**

לויה' כאשר האחרון הוא מלשון לוי (רש"י גמי כתובות דף ח ע"ב ד"ה בביתו, רש"י גמי סוטה דף י ע"א ד"ה פונדק). ומשום כך גם בישרו אותו בבשורת הבן דווקא במקום האילנות שנאמר 'וַיָּרָא אֱלֹהֵי ה' בְּאֶלְנֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחֹם הַיּוֹם' (בראשית יח, א) (כד הקמח' לרבינו בחיי אות א ערך אורחים). והקב"ה שלח אליו מלאכים בדמות אנשים על מנת שיכניסו ויאכילם, ורק אז מתוך האכילה יאמרו לו את בשורת לידת הבן, כדי להורות שעל ידי הכנסת אורחים (ספר הלכות' לר' יחיאל היילפרין מחבר 'סדר הדורות' ערך מלאכים אות נג ד"ה עובד אדום, 'דברים נחמדים' למהר"א מדינוב בהערות על 'דבש לפי מערכת ה סימן ג ד"ה ונראה לי דעל כן) שקיימו הוא ואשתו (ז"כר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר ראשון פרק נ דף קצו ע"א ד"ה ושכרו גדול) זכו לבן (ספר הלכות' לר' יחיאל היילפרין ערך מלאכים אות נג ד"ה עובד אדום).

ולא רק שזוכים לבנים על ידי הכנסת אורחים, אלא גם זוכים שהם יהיו צדיקים וגדולים בתורה (ז"כר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר ראשון פרק נ דף קצו ע"ב ד"ה והקב"ה משלם) שמרבים את שכר אביהם בעולם הבא (ז"כר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר ראשון פרק נ דף קכח ע"א ד"ה והקב"ה משלם). כך היה עם האשה השונמית שקיבלה לביתה את אלישע הנביא (כד הקמח' לרבינו בחיי אות א ערך אורחים, 'זכר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר ראשון פרק נ דף קצו ע"א ד"ה ושכרו גדול) בכבוד גדול, וכפי שאמרה לבעלה "נַעֲשֶׂה נָא עֲלֵית קִיר קֶטְנָה וְנָשִׁים לוֹ שֵׁם מְטָה וְשִׁלְחָן וְכֶסֶף וּמְנוּרָה וְהָיָה בְּבֵאוֹ אֶלְנֵינוּ יָסוּר שְׂמֵחָה" (מלכים ב', ד ט). ושכרה היה שזכתה לבן הוא חבוק הנביא (כד הקמח' לרבינו בחיי אות א ערך אורחים). וכן היה עם מנחם (ספר הלכות' לר' יחיאל היילפרין מחבר ספר 'סדר הדורות' ערך מלאכים אות נג ד"ה עובד אדום) שאשתו נתנה עצה להזמין את המלאך אליהם בחושבה אותו לנביא, כדי שיקבלו את הבן שהבטיח להם בזכות הכנסת האורחים. ומנחם שמע לה ואמר למלאך "נַעֲצֶרְהָ נָא אוֹתָךְ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדִי עֲזִים" (שופטים יג, טו). ואף שהמלאך לא בא לאכול עמם, הקב"ה צירף מחשבה טובה למעשה (ז"רע שמשון' לר' שמשון נחמני הפטרות פרשת נשא ד"ה פסוק ויבוא מלאך) והם זכו ללדת את שמשון שהיה גדול הדור (ראה 'בן יהודע' למחבר הבן איש חי גמי סוטה דף ט ע"ב ד"ה כי אזל).

המלווה את האורח בצאתו גורם שהשכינה תשמור עליו בדרך

כאשר האורח יוצא לדרכו צריך בעל הבית ללוותו (זוהר פרשת וירא דף קד ע"ב ד"ה ואברהם הולך עמם) לפחות ארבע אמות, ואפילו בתוך העיר (גמי סוטה דף מ ע"ב בשם רב). אחר כך יעמוד במקומו עד שיעלם האורח מנגד עיניו (ש"ל"ה הקדוש' מסכת חולין ד"ה כתב החזקוני' בשם החזקוני) ונכון ללוות את האורח מרחק של מיל לפי שהוא שיעור המכוון כנגד השכינה (ישער המצוות' להארי"י ז"ל פרשת שופטים ד"ה מצות הלוי' עיי"ש בביאורו וסודו). כך עשה אברהם אבינו כאשר נפרדו ממנו המלאכים שבאו לבקר אותו שנאמר "וַיִּקְמוּ מִשָּׁם הָאֱנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סְדֵם וְאַבְרָהָם הִלֵּךְ עִמָּם לְשַׁלְחָם" (בראשית יח, טז). ואף שידע שהם היו מלאכים הוא עשה להם לוייה, כי כך היה רגיל לעשות לבני האדם שהתארחו אצלו (זוהר פרשת וירא דף קד ע"ב ד"ה ואברהם הולך עמם), ורצה ללמד (יאר החמה' על זוהר פרשת וירא דף קד ע"א ד"ה כתב מהר"א) בזה שכל מצות הכנסת האורחים תלויה במצות הלוייה שבסופה (זוהר פרשת וירא דף קד ע"ב ד"ה ואברהם הולך עמם). לכן המנהג הוא שאין היוצא לדרך אומר למלווה שלו "חזור לאחור" עד שהוא יחזור מאליו (מעבר יבקי' שפת אמת פרק כו ד"ה ראינו להעלות, 'בן יהודע' גמי סוטה דף מ ע"ב ד"ה כל שאינו מלוה).

והטעם שצריך ללוות את האורח, לפי שכאשר המארח מלווה את האורח הוא מושך את השכינה (זוהר פרשת וירא דף קד ע"ב ד"ה תא חזי כד בר נש) שיוצאת עם שניהם, וגורם שהיא תישאר (יאר החמה' על זוהר פרשת וירא דף קד ע"ב ד"ה בגין דחבר מהר"מ) ותתחבר עם האורח (זוהר פרשת וירא דף קד ע"ב ד"ה תא חזי כד בר נש) שהולך (יאר החמה' על זוהר פרשת וירא דף קד ע"ב ד"ה בגין דחבר מהר"מ), להיות עמו בדרך כדי להצילו מכל דבר רע (זוהר פרשת וירא דף קד ע"ב ד"ה תא חזי כד בר נש) שלא יינזק (גמי סוטה דף מ ע"ב בשם רב) ולהיות לו 'שמירה' (חסד לאברהם' מעין שני עין קורא נהר סב ד"ה ואם נותן להם, 'תפארת שלמה' על התורה פרשת יתרו ד"ה ויקח יתרו) עליונה' שאין לה קץ וסוף. לפיכך גם אין קץ לשכר של מצות הלוייה (ראה גמי סוטה דף מ ע"ב), שכשם שהמלווה גורם שיכנס האורח תחת שמירת ה' יתברך אשר הוא גבוה מעל גבוה והוא שומר אותו עד אין קץ וסוף, כך גם לשכרו של המלווה אין קץ וסוף (נתיבות עולם' למהר"ל מפראג נתיב גמילות חסדים פרק ה ד"ה מצות הלוייה) על שמציל את האורח מכל נזק ומחלה (ז"כר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר ראשון פרק נ ד"ה וכל זה נרמז). ודבר זה מופלג ועמוק בחכמה מאוד מאוד (נתיבות עולם' למהר"ל מפראג נתיב גמילות חסדים פרק ה ד"ה מצות הלוייה).

המלווה את האורח צריך לכוון ללוות את השכינה עם האורח בדרך אשר הוא הולך (דבש לפי' להחיד"א מערכת ל אות ו, 'זכר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר ראשון פרק ג ד"ה 'והמלוה אף שעשה לוייה' עפ"י זוהר), ואז על ידי ליווי של המארח תימשך השכינה על האורח (ישער המצוות' להארי"י ז"ל פרשת שופטים ד"ה מצות הלוייה) גם אחרי שהמארח ישוב לביתו ואילו האורח ימשיך לבדו בדרך (עפ"י 'יאר החמה' על זוהר פרשת וירא דף קד ע"ב ד"ה בגין דחבר מהר"מ). לכן טוב שהמלווה יפרד ממנו בדבר הלכה (ראה גמי ברכות דף לא ע"א בשם רב מרי) כי ההלכה היא כנגד 'השכינה'. והמלווה צריך להיות אז שמח כי השכינה נקראת שמחה (דבש לפי' להחיד"א מערכת ל אות ו). ונרמזה שמירת השכינה על ידי מצות לוייה בתיבה 'לוייה' שהיא ראשי תיבות 'ל'חיים ו'לשלום ו'לך ה'אורח' (ספר זכירה' דף מ ע"ב בענין לוייה ודרך ד"ה לוייה ראשי תיבות, 'זכר דוד' מאמר ראשון פרק ג דף קכט ע"ב ד"ה ואחר שאמר) ורמוזים עוד דברים גדולים בלוייה. לכן לא תהיה המצוה הזאת קלה בעיני האדם (יסוד יוסף' לרבו של מחבר קב הישר בפרק סב ד"ה כתיב להניד בבוקר), על אף שקל לעשותה ובהילוך ארבע אמות עם האורח יוצא בה ידי חובה (פלא יועץ' ערך לוייה ד"ה לוייה).

מצות הלוייה גורמת לאורחים יותר מן הכל (חסד לאברהם' לר' אברהם אזולאי זקנו של החיד"א מעין שני עין הקורא נהר סב ד"ה ואם נותן להם) כי הכנסת אורחים בבית היא בתוך היישוב ורק אכילת שעה ואילו לוייה היא הצלתם בדרך על ידי שמחבר עמהם את השכינה (יאר החמה' על זוהר פרשת וירא דף קד ע"א ד"ה 'דהא כלא' מהר"מ). שהרי הגזלנים והלסטים והרוחות הרעות וכל המזיקים שולטים מחוץ ליישוב, וכל אותם מקומות שאינם מיושבים על ידי בני האדם צריכים בהם יותר לוייה ושמירה בדרך. ואף על פי שהמארח לא מלווה את האורח כל הדרך, סוף סוף היה לו לוייה על ידו בתחילת הדרך הזה שהוא הולך בו ואז כבר אין פוגעים בו הדברים הרעים המושלים במקום שאינו מן היישוב (נתיבות עולם' למהר"ל מפראג נתיב גמילות חסדים פרק ה ד"ה מצות הלוייה). לכן מניחים כל מצוה אחרת אפילו היא קבועה בשביל לקיים מצות לוייה, כי היא הצלת נפשות. וכל מי שלא עושה לוייה הרי זה שופך דמים (ספר חרדים' לר' אלעזר אזכרי פרק ד' דברי כיבושין ד"ה המאכסן המלך). ומה יועיל למארח שהאכיל והשקה את האורח אם חס וחלילה ישפכו את דמו בדרך כי לא לוייה אותו!! (יאר החמה' על זוהר פרשת וירא דף קד ע"א ד"ה כתב מהר"א) לכן כופים על מצות לוייה (נתיבות עולם' למהר"ל מפראג נתיב גמילות חסדים פרק ה ד"ה מצות הלוייה).

יעקב ליוה את יוסף בצאתו אך לא בשלימות והועיל רק להצילו ממות

כאשר יוסף הלך אל אָחיו בשליחות אביו, יעקב עשה לו ליווי (פני דוד' להחיד"א פרשת ויגש אות ג ד"ה יורא את העלות' בשם גמי' ירושלמי) **כדי שעל ידי כן לא יינזק** (זרע שמשוך' לר' שמשוך נחמני פרשת ויגש ד"ה רב עוד יוסף), **וגם אמר לו כמה פסוקים לשמירה** (זכר דוד' מאמר ראשון פרק נ ד"ה יסדר הלויה שעשה יעקב ליוסף' ראה שם את כל הפסוקים). ליווי נרמז במה שאמר יעקב אבינו ליוסף בשעה ששלח אותו אל אחיו "וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ נָא רְאֵה אֶת שְׁלוֹם אָחִיךָ וְאֶת שְׁלוֹם הַצֹּאן וְהַשְּׂבִי דָבָר וַיִּשְׁלַחְהוּ מֵעֵמֶק הַכְּרָוֶן וַיָּבֵא שְׂכֵמָה" (בראשית לו, יד), "וַיִּשְׁלַחְהוּ מֵעֵמֶק הַכְּרָוֶן" – שהיה יעקב מתלווה עם יוסף כמו שנהג אברהם הצדיק אשר קבור ב"הַכְּרָוֶן", ועשה לו ליוה עד ה"עֵמֶק" שתחת ההר ואז פטרו לשלום (פנענח רזא' פרשת ויגש על הפסוק 'וישלחוהו מעמק חברון'). מטעם זה יעקב עסק בפרשת עגלה ערופה בשעה שנפרד מיוסף, כי רצה ללמדו את סדר הלויה ולומר לו שאין הוא חש לטירחתו בליווי כי זה הצלה שלא ייהרג בדרך. והרי משום כך ממש עתידים בני ישראל להביא 'עגלה ערופה' על שלא ליוו אדם והוא נהרג בדרך (פני דוד' להחיד"א פרשת ויגש אות ג בשם הירושלמי).

יעקב ליוה את יוסף בעת צאתו לדרך אך הוא בכל אופן ניזוק, כי יעקב אבינו כיון ללוותו עד שכסם ואילו הוא יוסף הלך לדותן (פני דוד' להחיד"א פרשת ויגש אות ג ד"ה וראיתי בסי' בשם ספר דרוש שמואל), **וכאשר הלויה נעשית על דעת שילך למקום אחד אך האדם הולך למקום אחר אזי הלויה לא מועילה כל כך**. אך מכל מקום יש גם בלויה כזאת קצת הצלה שלא ימות אותו המתלווה. ורמז לכך בפסוקים שאמר אליעזר למשפחתה של רבקה "אַל תִּתְאַחֲרוּ אֵתֵי ויהו"ה הַצְּלִיחַ דְרָכֶיךָ" (בראשית כד, טו) שסופי תיבות הפסוק יוצא 'לויה חי', כי הוא רמז של ידי הלויה שעשו לו טרם צאתו הוא ניצל מהמיתה כאשר ניסו להרעילו בבית לבן. כי על ידי מצות לויה אפילו שאיננה כבוונה למקום הנכון שאליו הולך האורח היא בכל אופן מועילה להינצל מן המיתה וחיו יחיה. **וכן היה עם יוסף** (פני דוד' להחיד"א פרשת חיי שרה אות כה) **שעל אף שניפלו אליו אחיו הוא ניצל מן המיתה על ידי הלויה** (זכר דוד' לר' דוד זכות מודינא מאמר ראשון פרק נ ד"ה וכל זה נרמז). לכן הזקנים היו מתוודים ב'עגלה ערופה' שהם לא פטרו את המת בלי לויה, כי אם היו מלווים אז בכל אופן לא היה נהרג אף אם היו מלווים שלא על דעת מקומו (פני דוד' להחיד"א פרשת ויגש אות ג. וראה יבדש לפי להחיד"א מערכת ל אות ו' שטוב לומר את הפסוק "אַל תִּתְאַחֲרוּ אֵתֵי ויהו"ה הַצְּלִיחַ דְרָכֶיךָ" (בראשית כד, טו) להולכי דרכים ובפרט במקום סכנה בגלל סופי התיבות 'לויה' שהוזכר לעיל).

מכל מקום רבותינו אמרו כי יעקב אבינו חטא על שנפרד מבנו יוסף בלי לויה (זוהר פרשת ויגש דף רי ע"ב ד"ה תא חזי יוסף כד, 'לקוטי השי"ס' מהארי"י ז"ל מסכת ברכות ד"ה ועוד אשריך ריע) **ובלי אכילה, ועל ידי כן קרה מה שקרה** (זוהר פרשת ויגש דף רי ע"ב ד"ה תא חזי יוסף כד, 'לקוטי השי"ס' מהארי"י ז"ל מסכת ברכות ד"ה ועוד אשריך ריע, יבדש לפי מערכת ל אות י ערך לויה בשם הזוהר). ויעקב היה מצטער ואומר "'טָרַף טָרַף יוֹסֵף'" (בראשית לו, לג) (זוהר פרשת ויגש דף רי ע"ב ד"ה תא חזי יוסף) **בסיבתו, ועל כך עתיד אני** (כתם פז' לר' שמעון לביא פרשת ויגש דף ריא ד"ה בגין לאעבדא דינינה) **ש"אָרְד אֶל בְּנֵי אֲבִל שְׂאֵלָה"** (בראשית לו, לה) **על שאני גרמתי לו ששלחתי בלי לויה** (זוהר פרשת ויגש דף רי ע"ב ד"ה תא חזי יוסף). לכן בשעה שיעקב פגש את בנו יוסף במצרים הוא קרא קריאת שמע כבוונה על מנת לעשות 'ייחוד' ועל ידי כך לתקן את 'הפירוד' של פגם מכירת יוסף שנגרמה על ידו במה שלא ליווהו (זבירים אחדים' להחיד"א דרוש יג לשבת זכור ד"ה 'והנה ראיתי להגאון' בשם המקובלים, 'לקוטי השי"ס' להארי"י ז"ל מסכת ברכות ד"ה יעוד אשריך ריע' ועיי"ש המשמעות הרוחנית של הפירוד ואכמ"ל בזה). **ואף שיעקב כן ליווה את יוסף, יתכן שליוויו לא נחשב היות שלא כיוון ללוותו למקום הנכון, ועל ידי כך לא היה לו שמירה** (עפ"י פני דוד' להחיד"א פרשת ויגש אות ג ד"ה יוראיתי בסי' בשם ספר דרוש שמואל).

מצות ליווי המת מביאה לשמירת נשמת המת על ידי השכינה

וזה גם ענין הלווית המת, להיות לו שמירה מעולה אחרי שנקבר (מעבר יבק' לר' אהרן ברכיה ממודינא בחלק מנחת אהרן פרק ה ד"ה וברכות המלוים). **כי כיון שהמת הוא אורח הנוטה ללון במקום מנוחתו – הרי שעל ידי ליווי גורמים לשכינה הנקראת 'צדק' ללכת לפניו שנאמר "צִדְקָה לִפְנֵי ה' הַלֵּךְ וַיִּשֶׁם לְדָרְךָ פְּעָמָיו"** (תהלים פא, יד). **ובעת שהמת שם "לְדָרְךָ פְּעָמָיו" לעלות למקום מנוחתו, השכינה מקדמת והולכת לפניו ואומרת לחיצונים "סלף סלף פנו דרך הרימו מכשול מדרךך" (ישעיה נז, יד) פנו מקום לדיוקן העליון** (מעבר יבק' לר' אהרן ברכיה ממודינא בחלק שפת אמת פרק כו ד"ה ובהלוייתו למת). **לכן מצות לויית המת היא להנאתו והגנתו של המת, והיא חסד ואמת כי בה תתחזק נפשו בצרור החיים**. וכמו שנאמר בהכנסת אורחים "כל שאינו מלוה ומתלוה כאילו שופך דמים" (ראה גמי' סוטה דף מו ע"ב בשם ר' מאיר) **כך הוא גם על ליווי של המת, שדבר זה שווה בחיים ובמותים** (מעבר יבק' בחלק מנחת אהרן פרק ה ד"ה וברכות המלוים אותו). ולכן המלווה את המת נקרא 'משמר המת' (ראה גמי' ברכות דף יח ע"א).

מצוה ללוות את המת עד שיקבר. **וכל מי שרואה את המת ואינו מלווהו אפילו ארבע אמות עונשו גדול והוא כמחרף ומגדף את ה' שנאמר "לעג לְרַשׁ חַרֵּף עֲשֵׂהוּ"** (משלי יז, ה) (ספר חרדים' פרק שישי אות יא). לכן כאשר יש מת העובר לפני ביתו של אדם ואין הוא יכול להספיק לצאת וללוותו, ילך בביתו ד' אמות על דעת שהוא מלווהו ויאמר "לך בשלום". ויועיל הדבר בתנאי שחלון ביתו פונה לרחוב (אברהם אזכורי' לר' אברהם פאלאגני מערכת אלף אות מא ד"ה לויה בשם הרב 'בתי כנסיות' שכך היה נוהג). ועל ידי מצות ליווי המת, נעשים בני האדם המלוים אותו מעין 'מרכבה' למלוים הרוחניים העליונים. **לכן נכון שהמלוים יכוונו שכשם שהם מלוים את גופו בגופם למטה, כן תתלווה נפשו בסוד נפשם, ורוחו ברוחם, ונשמתו בנשמתם – כי נשמת המת ורוחו נפשו מלוים את הגוף לקבר**. ומטעם זה הזהירו חכמים כל כך בכבוד המת ובהלויתו, ולא היתה כוונתם לכבוד המדומה לגוף בלבד, בפרט שמצוה זו נראית לעין כאבן מעמסה (מעבר יבק' בחלק שפתי רננת פרק חמשה עשר ד"ה ואמרו בתקונים).

סגולת הליווי לעוברי דרכים היא דווקא כאשר המלווה הוא צדיק ולא רשע (יומיהר אברהם' לר' אברהם פאלאגני מערכת ל אות צד ערך לויה). וממילא אין לאדם לצאת לדרך עם רשע לפי שמלאכי שטן מלווין אותו שנאמר "הַפְּקֹד עֲלָיו רָשָׁע וְשָׁטָן יַעֲמֹד עַל יָמֵינוּ" (תהלים קט, ו) (תוספתא' שבת תחילת פרק יח). **וזה היה המעשה עם פרעה הרשע, שכאשר שילח את הערב רב הוא יצא ללוותם שנאמר "וַיְהִי בְשַׁלַּח אֶת הַעֲרָב" (שמות יג, יז) כלומר שהוא עשה לויה** (מאורי אורי' לר' מאיר ביקיאה פרשת בשלח ד"ה יונלעיד בהקדים מ"ש רבינו הארי"י ז"ל) **לערב רב** (מאורי אורי' לר' מאיר ביקיאה פרשת בשלח ד"ה יונלעיד בהקדים מ"ש רבינו הארי"י ז"ל), **כי כל לשון 'שילוח' במקרא הוא לויה**. וכוונת פרעה היתה להצמיד להם את 'הזוהמא'. לכן משה קרא את הערב רב בשם "עַם קִשָּׁה עֲרָף" (שמות לד, ט) מחמת הקושי שהיה להם על ידי פרעה (מאורי אורי' לר' מאיר ביקיאה פרשת בשלח ד"ה יונלעיד בהקדים מ"ש רבינו הארי"י ז"ל בשם

הארי"י ז"ל. וזה הטעם שנאמר "ולא נחם אלקים דרך ארך פלשתים כי קרוב הוא" (שמות יג, יז) כלומר שהוא לא העבירם דרך ארך פלשתים "כי קרוב הוא" לזוהמת פרעה, ואם יעברו תצטרף לערב רב 'זוהמא' גם מהפלשתים ויגבר בהם הרע 'וְשָׁבוּ מִצְרַיִם' (שמות יג, יז) ולא יעלה ביד משה לתקנם (מאורי אורי פרשת בשלח ד"ה מעתה נבא וד"ה ומעתה כמה צדק) (להרחבה על תיקון הערב רב ראה מאמרינו לפרשת בא – 'נשמות הערב רב').

לימוד התורה בדרך מביא את השכינה לשמור על האדם

מי שהולך בדרך ואין לו לוויה יעסוק בתורה שנאמר "כי לנית חן הם לראשך" (משלי א, ט) (גמי סוטה דף מו ע"א בשם ר' יהושע בן לוי, 'אליהו זוטא' פרק טז אות מא ד"ה אמר רבי יהושע בן לוי, 'נעום אלימלך' פרשת בשלח ד"ה או יאמר ויהי בשלח) **כלומר שהתורה תיתן לו חן וחסד בעיני כל רואיו ולא יהיה 'דמו בראשו' על שאין לו ליווי** (ילב אריה' לר' אריה לייב האסקי פרשת ויגש אות כ מחידושי אגדות). והוא נרמז בפסוק "וַיִּטַע אֶשֶׁל בְּבָאָר שְׁבַע" (בראשית כא, לג) ש"אֶשֶׁל" הוא גם ראשי תיבות 'אֶוּכַל שְׁתִּיה לִימוּד' – לפי שהלומד בדרך לימודו מלווהו (מאמר אל כל ח"י להרמ"ע מפאנו חלק ג סימן ו). ואז על ידי אחיזת התורה של ההולך בדרך תבוא אליו השכינה שהיא 'שמירת הדרך' להיות עמו תמיד (חסד לאברהם' בסוף הספר בחלק 'ברכת אברהם' ד"ה והנה בהיות האדם). **שכך היא דרך 'השכינה' להיות במקום תורה** (אור החמה' על זוהר פרשת וירא דף קד ע"ב ד"ה 'בנין דחבר' מהרמ"ק) **לפי שיש לה נחת רוח מעסק התורה** (מעבר יבקו שפת אמת פרק ששה ועשרים ד"ה ראינו לעלות), **ועל ידי העיסוק בדברי תורה בדרך היא מתחברת להולך** (אור החמה' על זוהר פרשת וירא דף קד ע"ב ד"ה 'בנין דחבר' מהרמ"ק) **כדי לשומרו** (מעבר יבקו שפת אמת פרק ששה ועשרים ד"ה ראינו לעלות).

ואם ההולך בדרך לא עושה כן להרהר תמיד בדברי תורה עליו אמרו רבותינו "והמפנה לבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו" (אבות ג, ד) (של"ה הקדושי' מסכת חולין דף פו ע"א ד"ה סוד לוויה), **לפי שכל הדרכים מסוכנות ואפשר שהוא יהיה בסוף 'חלל' באדמה כיון שאין לו לוויה** ('בניהו' מסכת סוטה פרק ט ע"ב ד"ה וכזאת נמצא) **ולא דברי תורה** (עפ"י של"ה הקדושי' מסכת חולין דף פו ע"א ד"ה סוד לוויה). מטעם זה כאשר יעקב אבינו יצא מבאר שבע ללא ליווי בדרכו (עפ"י 'עניי העדה' פרשת ויצא דף לו ע"ב ד"ה ובמדרש ויצא יעקב) הוא לקח בדעתו מהתורה לעיין בה. וזה רמזו בפסוק "וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשָּׂם מִרְאֲשֵׁיתוֹ וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא" (בראשית כח, יא) שיעקב אבינו לקח בדעתו ממה שכתוב באבניו של הקב"ה שנקרא "מָקוֹם" כלומר מלוחות הברית "וַיִּשָּׂם מִרְאֲשֵׁיתוֹ" במחשבותיו. **ובזה התחזק בדרכו ושכב במקום והוא ולא התיירא לפי שהתורה היתה שמירתו**. ואחרי ששכב שם לישון מתוך דברי תורה הוא גם חלם חלום נבואי שנאמר "וַיִּחְלֶם וַהֲגֵה סֵלֶם מִצָּב אֲרָצָה וְרָאֵשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׂמֵימָה וַהֲגֵה מִלְאָכֵי אֱלֹקִים עֲלֵימֶיךָ וַיִּדְרֹם בּוֹ" (בראשית כח, יב) (מדרש תלפיות' אות י ענף יעקב ד"ה 'בדיוק זה' מהמחבר).

כשם שאדם הכניס אורחים בעולם הזה כך יקבלו את נשמתו בעולם הבא

מי שמזמין אצלו אורח צריך להראות לו שהוא שמח בו (זוהר פרשת אמור דף צד ע"א ד"ה ומאן דזומן) **ולקבלו בסבר פנים יפות** ('יסוד יוסף' פרק ט ד"ה וכמו כן המכניס אורח) **ומאירות** (זוהר פרשת אמור דף צד ע"א ד"ה ומאן דזומן), **ולשים לפניו מאכל ומשתה** ('כף חיים' לר' חיים פלאגי סימן ה אות ה). **ואם הוא נישאר לישון אצלו יניח אותו על מטה נאה, כי יש יותר נחת רוח לאורח כאשר משכיבו היטב מאשר מאכילו ומשקהו** ('מאה שערים' המיוחס לרמב"ם על טעמי המצוות שער שמונה ועשרים ד"ה מצוה לגמול חסדים). **וביציאת האורח לדרכו יתן לו צידה לדרך, וגם ילווה את האורח** ('מאה שערים' על טעמי המצוות שער שמונה ועשרים ד"ה מצוה לגמול חסדים) **על מנת להשלים את מצות הכנסת האורחים כראוי** ('דברי אליהו' להגר"א כפי שהובא בהקדמה ד"ה 'מעשה באיש' בשם 'מי שלמה'). **ויזהר מהיצר הרע שמחמת גודל חשיבות מצות הכנסת אורחים הוא מסית את האדם שלא יכניס אורחים או שאם הוא מוכרח להכניסם אז שלא יעשה עמהם כפי כוחו** ('מראית העין' להחיד"א על גמי בבא מציעא דף פו ד"ה כתיב קמח).

והיה מעשה בזמן הגאון מוויילנא באדם עשיר ומכניס אורחים גדול, שיום אחד נשרף כל ביתו. ותמחו על כך כולם. וכששאלו את הגאון מוויילנא "מדוע לא הגינה עליו זכות מצות הכנסת האורחים שהיה זריז בה מאוד?" **השיב להם מפני שמנהגו של אותו העשיר היה לקיים באורחים מצות אכילה ושתיה בלבד ולא מצות לוויה, לכן לא היה כוח במצוה של הכנסת האורחים להגין עליו מפני האש כי לא השלימה כראוי**. ורמז לדבר בתיבה "אֶשֶׁל" שבפסוק "וַיִּטַע אֶשֶׁל בְּבָאָר שְׁבַע" (בראשית כא, לג) הרומזת למצות הכנסת אורחים, שכאשר מורידים את האות ל' שכנגד מצות לוויה נשארת התיבה 'אש' ('דברי אליהו' להגר"א כפי שהובא בהקדמה ד"ה 'מעשה באיש' בשם 'מי שלמה'. וראה 'שער בת רבים' לר' חיים אריה ליב ב"ר יוסף פנסטר פרשת שופטים ד"ה 'וענו ומאורי' שהארך לבאר את המעשה). **ובפרט שמצות לוויה שעושה המלווה לאורח מגנה גם על המלווה, והרמז בתיבה 'לוויה' שהיא ראשי תיבות 'המלווה ישוב וילך לחיים' למפרע** ('ספר זכירה' דף מ ע"ב בענין לוויה ודרך ד"ה לוויה, 'זכר דוד' מאמר ראשון פרק ג דף קכט ע"ב ד"ה ואחר שאמרו).

בקיום מצות הכנסת אורחים זוכים לרוב טובה בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא ('נפש חיים' לר' חיים פלאגי מערכת ה אות טו ד"ה ואנא). לכן בדורות ראשונים נהגו גדולי ספרד מימים קדמונים שבלכתם לבית עולמם ייקחו את השולחן שהאכילו עליו את האורחים העניים ויעשו ממנו ארון ולוחות לקבור אותם בהם ('מזמור לאסף' לר' ששון בן מרדכי שנדוך בחלק מצות הכנסת אורחים ד"ה כשבאים אורחים). **וכל אדם שמקיים מצוה זו של הכנסת אורחים בעולם הזה זוכה שיקבלו את נשמתו למעלה בסבר פנים יפות ולא ישלחו אותו בגלגול חזרה לעולם הזה** ('באר לחי' רואי' לאדמו"ר ממנוקאטש ר' צבי הירש שפירא על תיקוני זוהר תיקון ו דף כג ע"ב ד"ה בה מודיעין ליה). **וכשם שקיבל אורחים ברצון שלם שהוא כמקבל פני השכינה, כך תתקבל נשמתו והנלווים עמה ביום פטירתו** ('מעבר יבקו' שפתי צדק פרק כב ד"ה עוד אמרו), **המחזיק במדת הכנסת אורחים נוטעים לו מקום מיוחד בגן עדן** ('פירושי רבינו אפרים על התורה' פרשת בראשית על הפסוק 'ויטעו גן בעדן'), **כן יהי רצון**.

העלון גם לעילוי נשמות: יהודית בת ורדה רוזיטה הייז וכל משפחתה	העלון גם לעילוי נשמות: אבישלוס בן רות הייז	העלון גם לעילוי נשמות: טליה אסתר בת אלינור הייז (בית ששפתתא מזרח)	העלון גם לעילוי נשמות: ציונה שושנה בת תנה כמנון הייז אליהו בן גולברג הייז	העלון גם לעילוי נשמות: יעל בת שירה אזשרת הייז שוה יתבדר חיים ורחמי אהבה ככל תולדי ותביל מתוך בריאות איתנה וטובה	העלון גם לעילוי נשמות: אליהו	העלון גם לעילוי נשמות: מאיר בן משה ז"ל, יונה בן שמואל ז"ל, ברטה בתיה בת מאיר ז"ל, חיים בן לייב ז"ל, מרים בת שמואל ז"ל ז"ל	העלון גם לעילוי נשמות: יוסף מנחם בן אהרן בן מננה מדלן בת מנטה ז"ל כבית ששפתתא מוסקו	העלון גם לעילוי נשמות: אהרן בן עזיזה ז"ל אָרְלֵט עֲלִיהָ בת פורטון מסעודה	העלון גם לעילוי נשמות: רחל בת גרשון הנולדת משרה אשת דוד ז"ל ת.צ.ב.ה.
---	--	--	--	---	---------------------------------	---	--	--	--

ניתן להקדיש את העלון לרפואה או לעילוי נשמת בעל
052-7675933 וכן ניתן לשלוח הערות/חירות ולקבל
את העלון בביווי tora.haim@gmail.com